

színház.net

DRÁMAMELLÉKLET 2014. október

Szmodis Jenő

A konvertita

– színmű két részben –

Szereplők

Israel ZOLLER, Róma főrabbija

EMMA Majonica, a felesége

Paolo DEZZA, jezsuita

SS TISZT

FABIO, hitközségi előjáró

Első rész

1943 táján Rómában. Egyszerű bérlakás nappalija, a bútorok fehér lepellel fedve.

EMMA (csomagol) Átkozott város ez is, mint a többi.

ZOLLER (a függöny mögül kinéz az ablakon; egykedvűen) Hagyd már!

EMMA Itt is csak bujkálás, menekülés...

ZOLLER (megfordul) Nem megyek tovább!

EMMA Két bőröndöt becsomagoltam.

ZOLLER (legyint) A többit ki sem pakoltad.

EMMA (határozottan Zoller elé áll) Nem maradhatunk itt! Írtam Rachelének. Vár bennünket. Ha Nápolyba megyünk, ott bevárhatjuk az amerikaiakat.

ZOLLER Még dolgom van itt.

EMMA Elpusztulni! Nem tanultál semmiből?

ZOLLER Miből kellett volna?

EMMA Nincs maradásunk.

ZOLLER Éppen azt tanultam meg a sok vándorlásból, hogy az út egyszer véget ér.

EMMA A Gestapo bármikor itt lehet. Figyelnek téged.

ZOLLER Mindig figyelt valaki. Brodiban is, Lvovban is, Bécsben és Triesztben is. Itt, Rómában miért volna más?

EMMA Mert a város főrbijája vagy. Mert hontalanként vagy az. Mert...

ZOLLER Állampolgárság?! Ahogy megadták, el is vehették. Mitől védett az meg?

EMMA Túl sokat beszélsz. És hangosan. Túl sokat törödsz másokkal. Minket ki ment meg? Akikért te kiállsz, elárulnak. S aki épp el nem árul, meg sem ment.

ZOLLER Nem üzlet ez.

EMMA Ugyan! Majdnem minden az. A tiéd pedig rossz bolt. Mindenkinék. Már senkit nem menthetsz meg, csak minket sodorsz bajba. Most menekül ki merre lát.

ZOLLER Én nem teszem. S ha mindenki azt tenné...

EMMA Amit te? Ó!

ZOLLER Ez nem te vagy! Ismertük egymást. Olyannak szerettük, amilyen. Te tudtad...

EMMA ...hogy jó ember vagy? De most minden más! A szelídség és a becsület itt már nem segít.

ZOLLER Pedig csak az ilyen idők mutatják meg...

EMMA Az élet. Csak az számít. És nem csak a másoké. A miénk is. Ki állt ki melletted valaha is Rómában? A kis pólisi Triesztből. Ez vagy nekik. Három éve is, tudod, miért választottak főrbijjuknak?

ZOLLER Vannak elképzeléseim.

EMMA A hírneved csak ürügy volt. Nem merte itt senki vállalni már. Ó, a római meghunyászkodás, aminél csak a birodalmi gőg a hatalmasabb. És megfertőzött ez minket is.

ZOLLER (túnódve) Kétségtelen, a római zsidó más.

EMMA Európa első zsidói ők. Mindenki előtt. Időben, rangban egyaránt. Nem is zsidók ezek. Nem római zsidók, zsidó rómaiak.

ZOLLER Ha Dante barátjára, a római Manoellóra gondolok, lehet a dologban valami.

EMMA Te szegény. A történelemben álmodsz most is. De a történelem most itt van.

Gestapónak hívják, és már jön is értünk.

ZOLLER Másokért is. Akinek tudtam, szereztem állást, hamis papírokat, búvóhelyet.

Lélegzetnyi időnk van. Ha elhárítjuk a közvetlen veszélyt, talán van menekvés. Ha mindenki útra kel, az első igazoltatásnál vége mindennek. Most bízunk kell a barátainkban.

EMMA A keresztényekben? Olaszokban, apácákban, szerzetesekben, a hívek jóakarátában?

ZOLLER Az emberekben. Sokan segítettek nekem.

EMMA De akkor nem voltak itt még a németek.
ZOLLER Megvetik őket az olaszok. Barbároknak tartják.
EMMA A jó duce is, hogy megvetette Hitlert. Aztán mire ment vele? Mély megvetéssel a szemünkben pusztulunk el mind.
ZOLLER Te tudhatod, én egy pillanatra sem hittem, hogy a németek nyugtot hagynak.
EMMA Ezek itt mind azt gondolták... Én is. Nem hittük el... Mindegy már.
ZOLLER Aki keletről jön, más tapasztalatai vannak. Vészmadárnak neveztek.
EMMA Most sem gondolják, hogy igazad volt. Titokban talán még azt is hiszik, hogy te idézted elő bajt, mert kimondtad.
ZOLLER Babonáság. Ez örök, és nem ismer felekezeti határt. Egyik valláshoz sem tartozik, de mindegyikben felüti a fejét.
(erős csöngetés hallatszik)
EMMA Ez ki lehet?
ZOLLER A lakásról úgy tudják, üres.
EMMA Ne nyissunk ajtót.
ZOLLER Ha figyeltek, rosszabb, ha nem nyitunk. Ha meg nem, akkor baj nem lehet.
EMMA Megnézzem ki az?
(még egyszer csöngetnek)
ZOLLER Menj!
EMMA (el, pár másodperc múlva egy sötét öltönyös alakkal tér vissza)
ZOLLER Fabio!
EMMA Csak ő volt.

FABIO Csak. Na, köszönöm szépen.
ZOLLER Nem úgy értette azt.
EMMA Csinálok egy teát. (el)
FABIO Nem maradok soká.
ZOLLER Tudsz valami újat?
FABIO Mozgolódnak.
ZOLLER Talán razzia készül.
FABIO Meglehet. Nem hittük, hogy ez megtörténhet.
ZOLLER Deportálás?
FABIO Még nem biztos.
ZOLLER Himmler ragaszkodik hozzá, úgy tudom.
FABIO Himmler akarja? Akkor már megint többet tudsz.
ZOLLER Csak véletlenül értesültem.
FABIO De megoldjuk a dolgot. Már intézkedtem. Sokba fog kerülni.
ZOLLER Mindenki bújjon *itt* el, ha tud. A tömeges menekülés csak ront a helyzeten.
FABIO Sokan katolizáltak. De már az a papír sem segít. Van egy listájuk, mire figyeljenek. Bizonyos bélyegzőkre és aláírásokra már külön van gondjuk.
ZOLLER Én ezért tartom jobbnak a hamis okmányokat. De a legjobb, ha elő se kell venni.
FABIO Erről van szó. És ez kerül majd sokba.
ZOLLER Mennyibe?
FABIO Ötven kiló arany.
ZOLLER Képtelenség.
FABIO Az. De már csak tizenöt hiányzik.
ZOLLER Mi a biztosíték arra...
FABIO Semmi. Vagy majdnem az.
ZOLLER Nem értem.
FABIO Vannak dolgok, amikről jobb, ha nem tudsz.

ZOLLER Amit tudok, megteszem, de...

FABIO Talán a végén még csodákat is.

ZOLLER Mit akarsz ezzel?

FABIO Semmit. Igazán semmit. Kitől akarsz segítséget kérni?

ZOLLER Azt meg jobb, ha te nem tudod.

FABIO Nekem mindent tudnom kell!

ZOLLER *Én* vagyok a főrabbitok.

FABIO Amíg mi akarjuk. Addig. Ezt ne felejtsd!

ZOLLER Nem tudnám, ha szeretném se. Túl gyakran emlékeztetsz rá. De nem én akartam az lenni, ezt *te* tartsd eszedben!

FABIO Na, ne vedd zokon! Csak tudd, mi itt máshogy intézzük a dolgokat, mint Triesztben, pláne Galíciában.

ZOLLER Ez Róma, tudom.

FABIO Én nem mondom, hogy idegen vagy itt, csak azt, hogy nem lehet bizonyos dolgokat néhány év alatt megtanulni. Ezer és ezer év sok mindenre rávezet.

ZOLLER A feladatom itt is ugyanaz. A közösséget megtartani. Megtartani az Örökkévalónak és önmagának.

FABIO Ezért igyekszünk téged mentesíteni olyan feladatoktól, amik a hivatásodtól vonnának el.

ZOLLER Mégis a segítségemet kéred.

FABIO Azt az aranyat meg kell szerezni. Ez most nem segítség. Ez a kötelességed. Nem mint rabbinak. Mint embernek, mint zsidónak.

ZOLLER Akkor mint ember oldom meg a feladatom. Emberként, ahogy tudom.

FABIO Kihez fordulsz?

ZOLLER Mondom, hogy nem kell tudnod.

FABIO De tudnom kell. Ezt is, mint minden egyebet.

ZOLLER Nem bízol bennem?

FABIO A Jézusról írott könyvednek nem sokan örültek Rómában.

ZOLLER Az Il Nazareno! Már megint ez. Ismertétek, mikor idehívtatok.

FABIO Ismertük.

ZOLLER Talán még hasznosnak is tűnt a válságos időkben a Jézusról író rabbit meghívnotok.

FABIO Ismertük, de nem szeretjük. Jézus a régi írások szemszögéből! A sok próféta utalás a Messiásra!

ZOLLER Nincs benne semmi, amit hitünk elutasítana.

FABIO Rosszabb. Pengeélen táncol. Veszélyes. Nem tudni hova vezet. Egy könyv, aminek nem írták meg az utolsó fejezetét.

ZOLLER Megírtam. Olvastad is.

FABIO Ott van, persze. Csak senki nem hiszi el, hogy az a vége. A gondolatnak abban sajátos íve van. Követeli a folytatást, amit elhallgattál.

ZOLLER Nem hallgattam el semmit. Minden benne van.

FABIO Benne van a hallgatásodban.

ZOLLER Hogy ki hogyan gondolja tovább, az az ő felelőssége.

FABIO Te sem gondolod komolyan. Premisszákat adni, aztán a következtetést az olvasóra bízni... A legaljasabb írói fogás.

ZOLLER Vitatkozzanak akkor a premisszákkal. Azokat cáfolják. De nem tette senki. Én zsidó vagyok. A Mindenhatót szolgálom...

FABIO Te a közösséget szolgálod. A mi közösségünket. És az a feladatom, hogy minden körülmények között a közösséget szolgálj. A közösség érdekei szerint.

ZOLLER És az Örökkévaló szerint.

FABIO Ki mondja meg azt, hogy mit akar az Örökkévaló? Csak nem te? Persze a

jóhiszeműségedet nem vitatjuk. Csakhogy a jóhiszeműség igen veszélyes a mai időkben.

ZOLLER Úgy látom rám nézve is.

FABIO Amit te teszel, mondasz vagy írsz, azt mások szemében mi tesszük, mi írjuk, mi mondjuk.

ZOLLER És amikor a fasiszta nagytanács némely tagjával tárgyalt a barátod, amikor bizonyos ügyleteknél....

FABIO Mire célsz?

ZOLLER Semmire. De nem csak az én cselekedeteimen múlik a megítélésed. Amit ti tesztek, rám is visszahull. Mindannyiunkra.

FABIO Kollaborációval vádolsz minket?

ZOLLER Senkit nem ítélek el, aki az életéért küzd. Ha az életéért, akkor semmiképp. Főleg akkor, ha ezzel nem veszélyeztet másokat.

FABIO De te nem erre gondolsz. Ügyletekről beszélsz.

ZOLLER Ezek csak szavak. Ha tiszta a lelkiismereted, tudhatod jól. Csak azt mondom, egymásért vagyunk felelősek. Mi mindannyian.

FABIO Ebben egyetértünk. Szóval, kihez fordulsz?

ZOLLER Még nem tudom.

FABIO Túl gyakran értekezel azzal a jezsuitával. Hogy is hívják?

ZOLLER Paolo Dezzára gondolsz?

FABIO Rögtön hogy tudod!

ZOLLER A barátom.

FABIO Nekünk itt nincsenek barátaink. Most semmiképp.

ZOLLER Talán ő segíthet.

FABIO Aranyat hoz tán majd a Vatikánból?

ZOLLER Nem tudom.

FABIO Én pedig tudom. Nem fog. De ne is kérj tőle semmit. Mindenáron én sem kívánom, hogy az ügylet létrejőjön.

ZOLLER Nem fogok kérni tőle semmit.

FABIO Azt jó teszed. Most magunkért kell kiállnunk. Aki segít, attól elfogadjuk, de meg nem alázkodunk. Elutasításnak meg éppen nem tesszük ki magunkat. Sosem hittem volna, hogy idáig jutunk.

ZOLLER Én figyelmeztettelek titeket.

FABIO Tudom, apád gyárára is lecsaptak egykor az oroszok. Te jó korán lettél földönfutó. Nekünk még csak most kell megtanulnunk. De mi olaszok vagyunk, rómaiak, minket csak most figyelmeztettek, hogy tévedésben éltünk századokon át. Miért hittünk volna épp neked? A vészmadárnak, aki mindenben csak a rosszat látja, a rosszban pedig a jót? Mindegy. Igazad volt. Nem vagyunk mi rómaiak. Nem vagyunk mi senkik, csak zsidók.

ZOLLER Emberek vagytok. Mind azok vagyunk. S mikor ti elvesztitek a hiteteket abban, hogy hazátok ez a föld, én éppen akkor lelem meg az enyémet itt.

FABIO Mindig mondtam, furcsa fickó vagy te. Másképp behuzalozva. Ez lengyel vonás?

ZOLLER Közép-európai.

FABIO Zoller, Zoller. Valóban az vagy. Német névvel lengyel rabbiként Itáliában. Mi ezt nem fogjuk megérteni itt soha.

ZOLLER Én sem értem. Csak egyféle mód. Ha lengyelben, németben, zsidóban, keresztényben, sőt, még bennetek, rómaiakban is az embert látom. Semmi többet.

FABIO Ez veled a baj. Humanista vagy. A legveszedelmesebb fajtából. Mert ilyenek csak akkor szabad lenni, ha már mindenki az.

ZOLLER De ki lesz az másodiknak, ha elsőnek lenni senki nem akar?

FABIO És még hiú is vagy. Te leszel az első! Na szépen vagyunk.

(erősen csöngetnek)

EMMA (be) Most mit csináljak?
ZOLLER Nézd meg ki az!
EMMA Biztos, hogy jó lesz?
ZOLLER Mi lesz már itt jó valaha?!
EMMA Csak kilesek!
FABIO Kit vársz?
ZOLLER A jezsuita mondta, hogy esetleg eljön.
FABIO Mit akar az tőled?
ZOLLER Semmit. Csak tudni, kell-e számunkra bármi. Mondtam, ne jöjjön, veszélyes lehet. Neki is, nekünk is.
EMMA (izgatottan) Egy SS tiszt áll az ajtó előtt.
FABIO Tessék: a jezsuitád!
ZOLLER (Emmához) Nem a Gestapo?
FABIO És ha SS, akkor már minden rendben van? Akkor esetleg teára is meginvitáljuk.
ZOLLER (Emmának) Eresszed be!
FABIO Te megörültél?
ZOLLER Eresszed be!
FABIO Várj még, én eltűnök.
ZOLLER Menj be oda, és levegőt se végy!
FABIO Mondanod se kell. (el)
ZOLLER Ereszd kérlek be!
EMMA Őrült alak. (el)
SS TISZT Jó napot.
ZOLLER Miben állhatok szolgálatára.
SS TISZT Szolgálni én jöttem önnek. Ha megengedi ...
ZOLLER Szokatlan helyzet volna ez mostanában.
SS TISZT Zoller úr! Én tisztetem önt. Kérem, eszerint hallgasson meg.
ZOLLER Sőt, érdeklődéssel. Vajon mit tartogathat számomra az SS?
SS TISZT Ne az egyenruhámat nézze.
ZOLLER Pedig kénytelen vagyok. Abban jött ide.
SS TISZT Igaza van.
ZOLLER Rendben, tekintsünk el a külsőségektől. Nos, milyen minőségben szerencsétlet?
SS TISZT Csak a tisztelőjeként.
ZOLLER Nem vagyok ehhez szokva az utóbbi időben.
SS TISZT Önt figyelik.
ZOLLER Nem újdonság. És ön figyelne?
SS TISZT Akkor nem lennék itt.
ZOLLER Akkor azt is megfigyelték, hogy ön eljött ide.
SS TISZT De nem beszélnek róla.
ZOLLER Nocsak.
SS TISZT Vannak dolgok, amikről viszont jó, ha én hallgatok.
ZOLLER Semmit sem értek. Megzsarolta azokat, akik engem figyelnek? De miért?
SS TISZT Segíteni szeretnék önnek. El kell tűnnie.
ZOLLER Külön alkuk nem érdekelnek. Itt legkevésbé rólam van szó. A testvéreimről, a társaimról, és mindaddig, míg egy is közülük veszélyben van, a helyemen maradok.
SS TISZT Hagyja el Rómát, amint lehet.
ZOLLER De most még nem lehet. Semmiképp. És mennem sincs hova. Látja. Maradok.
SS TISZT Tudnék önnek papírokat is...
ZOLLER Meg tán búvóhelyet. De saját magam elől nem menekülhetek. Meg az Örökkévaló elől.

SS TISZT Az Úr elől valóban. De az üldözöi elől igen. És minél előbb, annál jobb.

ZOLLER És minek köszönhetem ezt a megkülönböztetett figyelmet? Mert én volnék a város főrabbija? Mert önnek, vagy esetleg másnak még jól jöhet, hogy megmenti annak a közösségnek a vezetőjét, amit elpusztít?

SS TISZT Én nem pusztítottam el senkit. Én megvetem a gyilkosságokat.

ZOLLER De a zsidókért, gondolom, nem rajong.

SS TISZT Nem gyűlölöm őket.

ZOLLER Lekötelez. Én sem gyűlölöm önt. Kvittek vagyunk.

SS TISZT Ön nem pusztulhat el.

ZOLLER Nem is szeretnék elpusztulni, ezt higgye el. Amikor reggelenként a napi teendőimen morfondírozok, az elpusztulás éppen nincs közöttük. Ezt a programot *mások* tervezték be a számomra. Önnek talán *velük* kellene beszélnie.

SS TISZT Nagyon kérem, vegyen komolyan.

ZOLLER Nem tehetek mást. Csak tudja a helyzet oly bizarr, hogy nehezemre esik megtalálnom a dolog súlyának megfelelő komolyságomat.

SS TISZT Olvastam a művét.

ZOLLER Írtam többet is.

SS TISZT A Krisztusról szólót.

ZOLLER Gondolom a Gestapónál is olvasták. De remélem, aki olvasta, nem talál mind ide. Ám szívből örülök, hogy az SS megtisztelte figyelmével szerény munkámat.

SS TISZT *Én* olvastam. Nem az SS.

ZOLLER Igaz is. Amikor olvasta, tán otthon, esetleg nem volt magán az egyenruha. Tudja, én is szeretek ágyban olvasgatni. Már, ha hagyják. Mert nem mindig hagyják, ez kétségtelen.

SS TISZT Lenyűgözött a tisztaság, ami feltárul benne. Az elfogulatlanság. De tán ez sem igaz. Mert a szeretetet éreztem benne. Az meg elfogult. De nem valami, vagy valaki érdekében, hanem az igazság és az út iránt.

ZOLLER Mindannyian úton vagyunk.

SS TISZT És Krisztus mondta: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.”

ZOLLER Na, látja, ez utóbbival most vannak hibák. Az étellel, igen, ezt egy kicsikét most veszélyben érzem.

SS TISZT Megint, gúnyolódik.

ZOLLER Csak őszinte vagyok. Itt is, mint a könyvben. Pedig nem éppen ez tetszett önnek?

SS TISZT Csak más dolog, amikor az őszintesége szarkazmusként áll előttem. De jó így is, és igaza is van. Ebben is. Ha nem volna, nem lennék itt.

ZOLLER A Krisztusról beszélt. Miért nem Jézusnak mondja?

SS TISZT Nem is tudom.

ZOLLER Esetleg úgy kicsit zsidós?

SS TISZT (hallgat)

ZOLLER Nos?

SS TISZT Hogy megszégyenít, öntől elfogadom. Ha mindent oly világosan lát, miért tévedne velem kapcsolatban. S hogy én nem tudok magamról valamit, nem jelenti, hogy ön meg ne lássa.

ZOLLER Szóval ön is antiszemita.

SS TISZT Ítélje meg ön.

ZOLLER Nem lesz olyan szerencséje. Magasabb bíró előtt kell majd felelnie mindenért. Nem csak a gondolataiért, a tetteiért is.

SS TISZT Tudom.

ZOLLER Akkor azt is tudja, hogy nem tehetek mást, mint hogy megköszönjem önnek a látogatást, és a hálától meghatott szívvel utasítsam el a menekülésre tett lekötelező ajánlatát.

SS TISZT Csakhogy volna itt még más is.

ZOLLER Hallgatom.

SS TISZT Himmler őrjöng.

ZOLLER Állandóan azt csinálja. Hogy ezt közölje, kár volt idefáradnia. Ezt innen Rómából is el tudom képzelni. Szükségtelen a közvetítés. Sőt az ön gazdái mind őrjöngenek. Jó példával maga a Führer jár elől. És már évek óta ezt csinálják. Nem is tudom kinek lehet ez újdonság. Az ember azt gondolná, valami új népszokás ez önök felé. Pedig milyen békésen megvoltak századokon át. No persze csak viszonylag.

SS TISZT Ez nem a német nép.

ZOLLER Nem, egyáltalán. Magam is gyanakodtam, hogy esetleg *portugálok*.

SS TISZT Himmler őrjöng az alku miatt.

ZOLLER Szóval már tudja. A kis helytartó, Kappler nem mert teljesen a saját szakállára intézkedni.

SS TISZT Himmler azt gondolta nem lesz meg mind az arany. Ezért ment bele. De neszét vette, hogy...

ZOLLER Hát akkor nyugtassa meg a gazdáit. Tényleg lehet, hogy nem lesz meg. Jöhet a vérengzés.

SS TISZT De ha meglesz, akkor sem biztos a menekülés.

ZOLLER Biztosítékot itt senki nem ad. De megpróbáljuk a lehetetlent.

SS TISZT Úgy hallottam, az arannyal legfeljebb időt nyerhetnek csupán.

ZOLLER És aki időt nyer, életet nyer.

SS TISZT Ne építsen az aranyra.

ZOLLER Én az Örökkévalóban bizakodom egyedül. Ő az aki ezt kimeríte ránk, és egyedül ő fog megmenteni.

SS TISZT De lehet, hogy Ő sem. Ezért könyörgöm önnek...

ZOLLER Nocsak. Könyörög? Valóban?

SS TISZT Könyörgöm önnek, hogy meneküljenek.

ZOLLER Ismeri biztos azt a keleti mesét. Az emberről, aki nem kívánt a jóslat szerint a városban találkozni a halállal.

SS TISZT A sivatagban aztán az a kútnál figyelmezteti: nem itt kellett volna rád találnom.

ZOLLER Érti jól.

SS TISZT Ez csak keleti mese. Jézus másra tanít. Kiért kíván ön vértanúságot vállalni?

ZOLLER Akiért éppen kell. De higgye el, nem vállalok én semmit. Ki lesz szabva rám. Akár a pusztulás, akár a menekülés.

SS TISZT Fatalizmus.

ZOLLER Ön protestáns, ugye?

SS TISZT Az vagyok.

ZOLLER És az eleve elrendelés?

SS TISZT Hogy jön ez ide?

ZOLLER Sehogy. De ha azt elfogadja, fogadja el a fatalizmust is. De én az Örökkévaló akarataról beszélek. Amiről nem tudhatom, hogy mi is igazán. Így azt sem, hogy megvolt-e korábban, azt sem, hogy most határozza el, mert kívül áll az időn és a téren. Én csak elfogadhatom.

SS TISZT Fogadja el a menekülés lehetőségét, amit rajtam keresztül kínál.

ZOLLER Biztos, hogy az Örökkévaló kínálja ezt? Hogy ő-e, azt csak az árból gyaníthatom, amit fizetnem kell. Elhagyjam enyéimet? Az Örökkévaló nem követelne ilyen árat.

SS TISZT Akiket Ön meg tudott menteni, megmentette már. Most önön a sor.

ZOLLER Csak valamennyiünkön. Együtt. Ha a csapás együtt sújtott le ránk, a menekülés is csak *valamennyiünknek* jöhet. Ez most nem az.

SS TISZT Önnek akkor is élnie kell.

ZOLLER Miért?

SS TISZT Ön hitvalló.

ZOLLER Én csak egy öreg rabbi vagyok, aki keresem az igazságot.

SS TISZT Ön a miénk.

ZOLLER Akkor válnék azzá, ha elfogadnám az ajánlatát. De én az Örökkévalóé vagyok. Az Örökkévaló pedig mindannyiunké. Nem az Önöké, nem a miénk, hanem mindannyiunké, mert mi mind az Ővéi vagyunk.

SS TISZT Meg fogom menteni. Nem tudom hogyan, de megmentem. Ha kell, akarata ellenére.

ZOLLER Egy pillanatra meg is feledkeztem az egyenruhájáról. De most látom megint, milyen jól áll önnek. Passzol a jelleméhez.

SS TISZT Bármit mond, megteszem.

ZOLLER Megtiltom! Ha azt mondja, hogy ne az öltözetét tekintsem, ha azt mondja, nézzem az embert, ami nekem is inkább kedvemre való, viselkedjék is úgy. Emberként. Aki elfogadja a másik akaratát. Aki tudomásul veszi, hogy senkit nem lehet akarata ellenére üdvözíteni, de megmenteni sem. Mint ahogy a pusztá akarat és szándék is kevés az üdvösséghez. Ahhoz tettek is kellenek. A szándékokhoz méltók. Az ön tette, ami akaratához valóban illő, most egyedül az, ha semmit nem tesz értem.

SS TISZT Nem ígérem.

ZOLLER Ne ígérjen semmit, de ne is tegyen!

SS TISZT De...

ZOLLER Semmi de. Ha menekülni akartam volna, megtehettem volna már. A Jézus-könyv idején, amikor a fellegek gyülekezni kezdtek, sokan mondták, hagyjam el hitem, s bármi jön, én biztonságban leszek. Hisz maga Jézusban?

SS TISZT Igen. És ön?

ZOLLER Az most mindegy. Csak az számít, hogy ön mit gondol. Milyen lenne ma a hite, és lenne-e egyáltalán, ha azt olvasná szent könyvében: És az Úr letévé keresztjét, és odébb állt vala.

SS TISZT De Zoller úr!

ZOLLER Igen, az vagyok. Zoller úr. Azaz már csak Zolli, Mussolini áldásos törvénye óta. De nehezen szokom az új nevem.

SS TISZT De...

ZOLLER Ne értsen félre. Nem azt mondom én, hogy ez van az ön szent könyvében. Azt kérdelem csupán, az a könyv szent volna-e, ha ezt olvasná benne?

SS TISZT Azt hiszem, értem.

ZOLLER Bízom benne.

SS TISZT De azt talán megengedi, hogy figyeljem a sorsát.

ZOLLER Eggyel többen vagy kevesebben figyelnek, számomra egyre megy.

SS TISZT Csupán ezt fogom tenni, megígérem.

ZOLLER No, úgy legyen. És reméljük, nem kerül sor arra, hogy kísértése legyen a beavatkozásra. Higgye el, igazán nem akarok elpusztulni.

SS TISZT De, ha bármi kell...

ZOLLER Igaz is. A nevét nem is tudom.

SS TISZT És nem is fogom megmondani. De megtalálom a módját, hogy velem kapcsolatba lépjen, ha bármire szüksége lenne.

ZOLLER Úgy érzem, erre a tudatra önnek most nagyobb szüksége van. És ne vegye hálátlanságnak a szavaimat. Furcsa az ön felbukkanása, meg zavarba ejt. Nem tudom elég komolyan venni, különben tán meg is hatódnék. Arra meg szükségem végképpen nincs. De higgye el, nagyra értékelem, hogy értem kockáztatott. Hogy bárkiért kockáztatott. Sőt arra kérem, maradjon is meg ilyennek, s ha eljön az ideje, az Ön ideje, tudja, hogy mit kell tennie. Bárkiért.

SS TISZT Így lesz.

ZOLLER Menjen békével. Shalom.

SS TISZT Dicsértessék a Jézus Krisztus. (el)

ZOLLER Fabio, előjöhetsz.

FABIO Miféle virsaft volt ez itten?

ZOLLER Tudom, tudom, ez sok neked.

FABIO Kelet-közép európai kis abszurd. De rosszabb annál.

ZOLLER Valóban.

FABIO Mi az, hogy az most mellékes, hogy te hiszel-e Jézusban? Te Róma főabbija vagy. Te ilyet nem mondhatsz.

ZOLLER Pedig hallottad, mondtam. És nyilván azt is, hogy nem hagyom el a közösséget.

FABIO Az természetes.

ZOLLER Mi természetes ma? Száz- és ezerszám keresztelkedtek ki az elmúlt években. Ma tán több a konvertita zsidó Rómában, mint a hitében maradt.

FABIO Te akkor is más vagy. Te nem *csak egy* vagy közülünk.

ZOLLER Bár az volnék. De magam vállaltam a tisztet. Legalábbis elfogadtam.

FABIO De miért?

ZOLLER Mert itt volt rám szükség. Mert itt tehettem a legtöbbet. És meg is teszem, amíg az Örökkévaló engedi.

FABIO Mégis gyanús vagy te nekem.

ZOLLER Akkor figyeltesd te is. Hallhattad, eggyel több vagy kevesebb, nekem már mindegy.

FABIO Ne hasonlíts engem azokhoz.

ZOLLER Akkor ne viselkedj úgy, mint azok.

FABIO Te pedig maradj meg annak, aminek hívtunk. Se többnek, se kevesebbnek.

ZOLLER Szavamra, én mindig az vagyok, aki voltam.

FABIO Az nem lehet. Ha a közösséget képviseled, megszűnsz már csak magad lenni.

ZOLLER De itt, legbelül. Tudod miről beszélek. Magamnak nem hazudhatok. Viselkedhetek, ahogy elvárják tőlem, amit a szerep követel, de ami legbelül vagy, annak nem hazudhatsz.

FABIO Szerep? Mi neked a szerep?

ZOLLER Te is azt játszod most. Az előjáróság éber tagját. A rómain, aki tudja, mi a csízió. Akinek csak a zsidósága ősbib a rómaiságánál. Aki gyanakodva szemléli a jöttmentet, aki Triesztben sem volt más, mint átutazó.

FABIO Megsértődhetsz, de én akkor sem bántottalak.

ZOLLER Nem, nem bántottál valóban. Sőt, Fabio, téged kedvellek legjobban az itteniek közül.

FABIO Hidd el, én is csak aggódom érted. Olykor megrémiszt, amit mondsz. Nem értelek, pedig tudom, hogy a miénk vagy egészen.

ZOLLER Az Örökkévalóé. Ezt is hallottad tán, s mi emberek mind az övéi.

FABIO (csóválja a fejét) Mi mind? Na, erről beszéltem.

ZOLLER Pedig, ha a lelked legmélyére tekintesz, tudhatod, hogy így van. Miért lett az egész világ a hazája sok hite hagyottunknak. Elhagyták a vallást, el az ősi hitet. Az Örökkévalóban sem bíznak, de valamit megértettek. Valami egyetemet, ami lehet, hogy hitünk legmélyebb rétege.

FABIO Olyan mély, hogy én nem is látom.

ZOLLER Mert kívül keresed. Ha Jezsajást értően olvasod, a szíveddel, ha megfontolod, amit a hit mellett a bizalomról írt, s a népekről, megértheted a kinyilatkoztatást.

FABIO Ajvő. No, erről majd máskor. Most inkább a tizenöt kiló hiányzó arany legyen a gondod.

ZOLLER Meg lesz az is, ne félj. Megadja majd az Örökkévaló.

FABIO Csak lehetőleg ne a jezsuita útján.

ZOLLER Mi dolgod neked a küldöttel? Az Örökkévaló visel ránk gondot. Az Úr a mi pásztorunk, nincsen hiányunk semmiben.

FABIO Most speciel tizenöt kiló aranyban.

ZOLLER Meglesz. És életté fog válni, tudom.

FABIO Nagy a te hited Zoller. Jó rabbi vagy te mégis.

ZOLLER Eridj, Fabio, és mond meg a többieknek, hogy közel a segítség.

FABIO Amit az az SS mondott, azzal te ne törődj. Biztosíték ugyan semmire sincs, de *tudom*, hogy hosszú lesz a haladék. Épp, amennyi kell.

ZOLLER Nem kérdem, honnan tudod. Az én cinkosom az Örökkévaló, a tiedet pedig jobb, ha nem nevezzük néven.

FABIO Okos is vagy, rabbi.

EMMA (be) A cukor elfogyott, mire szereztem, elhűlt a tea.

FABIO S mire újat csinál, már itt sem vagyok.

EMMA Dehogyan csinállok. Megmelegítem.

FABIO Kínálja inkább a jezsuitát. Úgy is mindjárt itt van.

EMMA Mi van ma itt? Átjáróház?

ZOLLER Nem tudtam lebeszélni a papot.

FABIO Kemény fejű, mi? Te mond, nem zsidó véletlenül ez a te szent atyád?

ZOLLER Erről még nem beszéltünk.

FABIO Egyszer azért még megnézem magamnak. Na, itt sem vagyok. Shalom. (el)

EMMA Mit akart itt az az SS.

ZOLLER Nem tudtál kihallgatni mindent, ugye?

EMMA Cukrot is kellett szereznem.

ZOLLER Nők. Igazi nők.

EMMA Nők? Csak én vagyok itt.

ZOLLER És ez elég is nekem. De oly jellemző mindez a háziasszonyra. A férjedet felkeresi egy SS, te meg nem akarsz cukor nélkül maradni.

EMMA Nem hát. Nem mondja nekem ez a Fabio, hogy még egy rendes teát sem adunk neki. Aztán a felesége elmondja Rafaellának, és a végén egész Róma rajtam röhög. Hát kell ez nekem?

ZOLLER Róma most nem röhög egy darabig semmin. Bár a te cukrod volna itt a legizgalmasabb.

EMMA Na jó, tudom mi van. Ne nézz bolondnak. De akkor is.

ZOLLER De akkor is. Ez a legfőbb női érv. Nem nagy dolog, de nincs vele szemben ellenvetés.

EMMA Igenis, de akkor is.

ZOLLER Így igaz.

EMMA De mondd már végre el, mit akart tőled az az SS.

ZOLLER Semmi lényegest.

EMMA Akkor fontos lehetett. Mindig így kened el a dolgokat.

ZOLLER Vagy a számomra tényleg nem volt fontos.

EMMA Mit akart, mondd!

ZOLLER Menlevelet, vagy tudom is én mit.

EMMA Ez neked semmi.

ZOLLER Az.

EMMA Ha itt pusztulok el, veled maradnék akkor is, szavamra. De a gyerek. Rá nem gondolsz?

ZOLLER Többet, mint, amit elbírok.

EMMA De kevesebbet, mint amennyit kell.

ZOLLER Te menekülj el vele. Ha tudok biztos helyet, elküldlek titeket. De egyelőre jobb meghúzódni itt.

EMMA Nem hagylak el.

ZOLLER Tudod tehát, miről beszélek. Te sem hagyod magára a tiédet.

EMMA Soha.

(csöngetnek, két rövidet, egy hosszút)

EMMA Ki az megint?

ZOLLER Két rövid egy hosszú.

EMMA Biztos a jezsuitád. Ő konspirálhat így.

ZOLLER Most már valóban új fedél után kell néznünk. Aligha hiszi már bárki is, hogy ez a lakás üresen áll. Na, nyiss!

EMMA Nyitok, nyitok, de most már igazán minden gyanú felett állunk: alig jár ide más, mint az SS meg az Anyaszentegyház. (el)

DEZZA Üdvözlöm, Professore. Remélem nem látott meg senki.

ZOLLER Az kár volna. Épp azt mondtuk, bizonyos védelmet is jelent a látogatása. Na persze nem akkorát, mint az SS-é.

DEZZA Az SS-é?

ZOLLER Ma ők is felkerestek. Na jó, kicsit túlzok.

DEZZA Ki volt itt?

ZOLLER Azt nem tudom. De SS egyenruhát viselt. Mindenesetre megkért, hogy tekintsek el az öltözetétől. Gondolhatja, milyen könnyen ment.

DEZZA Mit akart?

ZOLLER Hogy megmentsen.

DEZZA Csapda lesz.

ZOLLER Ugyan. Minek? Mit nyernének vele? Már most is csapdában vagyok. Bármikor értem jöhetnek. Már figyelnek is. Nem. Nekik most az kell, hogy megtudják, kivel vagyok kapcsolatban. De láthatja: csak minden gyanú felett álló emberekkel.

DEZZA Azért csak vigyázzon! Jó lenne újabb búvóhelyet találnia. Tudnék is egyet. A villa tulajdonosa egy időre Svájcba megy, és...

ZOLLER Most még ne.

DEZZA De késő se legyen aztán. Addig is, miben segíthetek?

ZOLLER Hát volna itt egy apróság.

DEZZA Megoldjuk, bízzék bennem. Kérjen bármit.

ZOLLER Azt nem lehet.

DEZZA Miért nem?

ZOLLER Szavamat adtam, hogy az ügyben nem fordulok önhöz.

DEZZA Azt persze nem ígérte meg, hogy nem is szól róla.

ZOLLER Azt éppen nem.

DEZZA Hát mondja csak, barátom, mi az az ügy, amiben *nem akarja* a segítségemet.

ZOLLER Kappler ötven kiló aranyat követel, hogy a deportálás elmaradjon. Huszonnégy órán belül.

DEZZA Jó, hogy nem fordul hozzám. Bajosan tudnék segíteni. De mindent megteszek.

ZOLLER Harmincöt kiló már összegyűlt.

DEZZA Tizenötöt *nem kér* tehát.

ZOLLER Annyit.

DEZZA A Szentatya lelkemre kötötte...

ZOLLER Tudom, tudom. Ha Piuson áll... Eddig is sokat tett.

DEZZA A Szentatya...

ZOLLER Az Eugenio név is illett hozzá. Nemes születésű.

DEZZA Mindent elkövetünk.

ZOLLER A határidő holnap lejár.

DEZZA Kihirdetjük a plébániákon. De a kincstárunk is rendelkezésükre áll.

ZOLLER Nem gondoltam volna Galíciában... Sokféle nép élt ott együtt. Elfogadtuk egymást.

Na persze volt olykor verekedés.

DEZZA Az igazi testvériség csak a Krisztus Jézusban lehetséges.

ZOLLER Ott se mindig, ott se mindig.

DEZZA Ahol nincs testvériség, Jézus sincs jelen. Meg kell hívunk őt. És a hívását is meg kell hallanunk.

ZOLLER Néha azt hittem, már hallom őt.

DEZZA Gyönyörű a könyve. Sokszor olvastam, de újra és újra a kezembe veszem.

ZOLLER Legalább a Vatikánban népszerű. Itt, a közösségben, épp csak elnézik nekem.

Gyanús munka. Gyanús, velem együtt.

DEZZA Senki sem lehet próféta övéi között.

ZOLLER Letettem a tollamat, és szinte révülten hívtam egyszer segítségül Jézus nevét.

Eljutottam írásaink végső határáig. Aztán azt kérdeztem magamtól: Nem volt-e Jézus népemnek fia? Régi írásaink szemszögéből közelítettem őt, és sok mindent megértettem.

DEZZA Mindegy, hogy honnan közelít felé.

ZOLLER Mindig zavart, mennyire más szelleműek a mi könyveink, mint az evangéliumok. De megvan a kapocs.

DEZZA Nem gondolt soha a megkeresztelkedésre?

ZOLLER Nem. Soha. Elég volt számomra a felismerés, hogy egy nagy folyam áradásában merülünk alá. Az a megfeszített alak, akit gyerekkoromban láttam egy barátom otthonának falán, sokszor felrémlt még. Aztán megértettem Jezsajás utalását a szenvedő szolgáról.

DEZZA Közel van önhöz az Úr.

ZOLLER De még nem talált meg egészen.

DEZZA Keresse ön is Őt.

ZOLLER Most nincs itt az ideje. Most teljesen az enyéimé vagyok. Azoké kell lennem.

DEZZA S talán őáltaluk jut el Hozzá.

ZOLLER Ezt hogy érti?

DEZZA Nem is tudom. Csak önkéntelen rémlt fel. Az érzésekre legtöbbször nincs magyarázat. És sürgetni sem akarok semmit.

ZOLLER Nem is lehet. De ha itt is volna az a mélyebb felismerés, akkor sem hagynám most el az enyéimet.

DEZZA Megértem.

ZOLLER Túl régi és túl személyes ez az én ügyem a szenvedő szolgálóval, hogy rossz időben vonjam le a végső következtetést.

DEZZA Ma sokan térnek át ilyen vagy olyan okból. Ne firtassuk, miért. De az ön keresése úgy vélem értékesebb, mint sok célba érés.

ZOLLER Mi volna hát a cél?

DEZZA Ezen gondolkodjék. De a cél csak ott lehet, ahol valódi megnyugvást talál.

ZOLLER És ha ez nálam a két part között van?

DEZZA Akkor ott. Ez az ön keresztje.

ZOLLER De üdvösségem lesz-e?

DEZZA Csak az Úr tudhatja biztosan.

ZOLLER Köszönöm, hogy gondunkat viseli.

DEZZA Ez a kötelességem. Testvérek vagyunk.

ZOLLER Az Örökkévalóban mindenképp, de hogy Krisztusban-e?

DEZZA Elváll az is. Meglátja. De addig is, az élet a legfontosabb. A holnap. Ebben pedig aligha lehet köztünk vita.

ZOLLER Mindent köszönök.

DEZZA Én köszönöm az Úrnak, hogy segíthetek.

ZOLLER Béke Önnel.

DEZZA Ámen. Önnel is. (el)

EMMA (be) Ez sem ivott teát.

ZOLLER Nem is kínáltad.

EMMA De azért te iszol?

ZOLLER Hozzad, Emma, hozzad.

EMMA Biztos kihűlt megint. Holnap majd szerzek még cukrot. Talán kapok. (el)

ZOLLER Holnap. Bárcsak ez volna a legnagyobb tétje. És semmi több!

Második rész

1945. február eleje, Róma. Szegényes szoba, de már otthon.

EMMA Hamarosan jobban leszel. Most csak jó dolgokra gondolj!

ZOLLER Próbálkozom. Talán a békémet is megtalálom. De titeket...

EMMA Mi van velünk? Megvagyunk. A háborúnak számunkra vége. Nem is vadásznak ránk tovább.

ZOLLER Tudod, miről beszélek. Az elhatározásról. A végsőről, hogy holnap a templomba megyek. Tönkreteszlek. Páriák leszünk. Sem itt sem ott.

EMMA Veled vagyok.

ZOLLER Biztos vagy benne, hogy követsz?

EMMA Nem követlek. Ez az én utam is. És Mirjamé.

ZOLLER Hát legyen.

EMMA Lassan két éve már.

ZOLLER Annak az örült éjszakának?

EMMA Annak.

ZOLLER Időt nyertünk valóban.

EMMA És sok életet.

ZOLLER Kevesebbet, mint kellett volna. Tudtam, hogy így lesz.

EMMA A vészmadár. Mindig igazad van. És abban is, hogy mindig megpróbálsz.

ZOLLER Mit?

EMMA A lehetetlent.

ZOLLER Csak azt érdemes.

EMMA Furcsa nap volt, amikor a zsinagógából utoljára hazajöttél.

ZOLLER Több mint furcsa.

EMMA Mirjammak is álma volt előtte. Az a fehér ruhás alak.

ZOLLER Engem megszólított.

EMMA Misztikus élmény. Így mondják majdani hittársaink.

ZOLLER Így. De nincs is rá jobb szó.

EMMA Valami nekem is megjelent. De nem tudom mi volt az egész. Megjöttél, és mielőtt bármit mondtál volna, tudtam, mi történt.

ZOLLER Nem tudod mi volt? Csak szavad nincs rá. De attól még tudod jól. A szíveddel érzed.

EMMA Nem bocsátanak meg nekünk.

ZOLLER Én megbocsátok. Bár neheztelek. Sőt, mert neheztelek, épp azért bocsátok meg.

EMMA Jézus tanítja ezt?

ZOLLER Az Ő igazsága magasabbról jön és mélyebbre hatol, mint azt az ész felfogja.

EMMA Neheztelsz, bocsáss meg. Furcsa, meglepő igazság.

ZOLLER Nincs menekvésem előle. Az elmémhez szól, de a szívem válaszol rá. Megkerüli az észet, hogy végül azt is meghódítsa.

EMMA Rafinált dolog mégiscsak ez a katolicizmus. Még hogy mi zsidók volnánk komplikáltak.

ZOLLER A dolog lényege az egyszerűség. A szív közvetlensége. Róla csak beszélni bonyolult.

EMMA De *igazán* megélni? Ki voltaképp a keresztény?

ZOLLER Aki legalább megpróbálja. Legalább bánja, ha nem sikerül.

EMMA És a zsidó?

ZOLLER Nagyon ott se más. Nálunk is több a gyöngeség, mint a prófétai tisztaság.

EMMA Mégis elhagyjuk a zsinagógát.

ZOLLER Nem hagyjuk el. A holnapi nap nekem a zsinagóga beteljesedése.

EMMA Neked. És nekem?

ZOLLER Ezt csak te tudod. Mindenki saját maga. A meghívás nem rajtunk múlik. De hogy elfogadjuk-e... Ez másra át nem hárítható. Még meggondolhatod magad. És Mirjam is.

EMMA Én téged választottalak. És tudom, hogy veled maradok.

ZOLLER *Csak ezért* – ne.

EMMA Nem csak ezért. Nem felejttem el azt a délelőttöt. Soha együtt annyira nem voltunk.

Pedig nem sokat beszélünk. Mégis, ugyanazt éreztük.

ZOLLER Kegyelmi ajándék, mondaná a jezsuita.

EMMA Talán az is.

ZOLLER Azt hiszem.

(erőteljesen csöngetnek)

EMMA Megnézem. (el)

EMMA (be, döböntően) Az SS van itt. (kis szünet) Civil ruhában.

ZOLLER Engedd be.

SS TISZT (be) Elnézést, hogy így önre török.

ZOLLER Jó napot.

SS TISZT Jó napot.

ZOLLER Most jönne a bemutatkozás, de attól most *én* tekintenek el.

SS TISZT Ahogy kívánja.

ZOLLER Mi szél fűtta erre? Legutóbb a történelemé.

SS TISZT Most is az hozott.

ZOLLER A hadifogságot – látom – elkerülte.

SS TISZT Egy év frontszolgálatom volt, miután beszélünk. Aztán megszöktem.

ZOLLER Rómába, ismét hogy került? Csak nem *én miattam* utazott ide. A holnapi nagy eseményre? Biztos nem látott még rabbit keresztelkedni.

SS TISZT Valóban...

ZOLLER Szóval nem látott. Mert én sem.

SS TISZT Valóban, elsősorban ön miatt jöttem...

ZOLLER Akarna esetleg lenni a keresztapám? Csak mert már van, és önre gondoltam volna a legutoljára.

SS TISZT Most sem vesz komolyan.

ZOLLER És ez a szerencséje önnek. No, halljam, mit tehetek önért?

SS TISZT Nem a magam nevében jöttem csupán.

ZOLLER A legutóbb se. Vagy *akkor* mégis?

SS TISZT Örülök, hogy megmenekült.

ZOLLER Kis híja volt... De ettől a látogatástól úgy tűnik nem menekültem meg. Mert valahogy rosszat sejtetek. Ahogy ott áll, ünnepélyesen. Na, üljön le végre.

SS TISZT Köszönöm.

ZOLLER Kezdjen bele. Az öné vagyok.

SS TISZT Legutóbb nem ezt mondta.

ZOLLER Azt mondtam, nem vagyok az *önöké*. Ez más, mint hogy az *öné* vagyok. Mégpedig teljes figyelmemmel.

SS TISZT Nagyszerű dolognak tartjuk az elhatározását.

ZOLLER Hogy katolizálok?

SS TISZT Hogy megkeresztelkedik.

ZOLLER Magam is jó ötletnek tartom. Ezért fog bekövetkezni. Többek között.

SS TISZT Azon a viharos napon csak röviden tudtam önnel beszélni, pedig annyi mindenről kellett volna még.

ZOLLER Például.

SS TISZT Ne vegye tolakodásnak, hogy magamról beszélek.

ZOLLER Tegye csak, bátran.

SS TISZT Én úgy kerültem abba az egészbe, mint oly sokan. Tanár vagyok és...

ZOLLER Mit tanít?

SS TISZT Filozófiát és történelmet.

ZOLLER No lám. Jó párosítás.

SS TISZT Hallgattam még évekig teológiát. Gondoltam arra is, lelkész leszek. Az ön könyve sok mindent megvilágított előttem.

ZOLLER Ezért aztán *mégsem* lett lelkész.

SS TISZT Éppen hogy elmélyítette a hitemet. De jött a háború, és minden megváltozott.

ZOLLER Hát meg. Nekem mondja?

SS TISZT Mi Németországban sokan tiszteljük önt. Mindenki várta a könyve folytatását...

ZOLLER Maga is ezzel jön? A hitközség is azzal gyanúsított, hogy nem mondtam el valamit. Csakhogy én ott mindent elmondtam, amit akartam. Amit meg *tennem* kell, azt megteszem.

SS TISZT A könyve a zsidókhöz szólt, de a keresztények értették meg igazán.

ZOLLER Na, azok se mind.

SS TISZT Vártuk a folytatást.

ZOLLER Ezt már mondta.

SS TISZT Ön azáltal, hogy az ősi hagyományok felől közelítette meg Jézust, akarva, akaratlanul az őskereszténység eredeti gondolatait is megelevenítette. Egy olyan Krisztus rajzolódott ki előttünk, ami elevenebb és tisztább, mint amit az elmúlt századok hagytak ránk.

ZOLLER Szíves elismerését köszönöm. De én azért belül maradtam a zsidó hit világán.

SS TISZT Mondom, egy eredeti Jézust láttunk. Egy eredeti kereszténység alapvonalait, aminek a *helyreállítása* volt a protestantizmus célja is.

ZOLLER Nagyon örülök, hogy gondolataimmal hozzájárulhattam hite megerősödéséhez.

SS TISZT Közülünk mindenki azt remélte...

ZOLLER Közülünk. Mi az, hogy közülünk?

SS TISZT Az évfolyamtársaim a teológián, professzoraink közül sokan...

ZOLLER Értem.

SS TISZT Szóval azt gondoltuk, azt reméltük, ha egyszer megérik az idő...

ZOLLER ...a megkeresztelkedésemre....

SS TISZT Abban bízunk, hogy majd közénk tartozik.

ZOLLER A pápisták ellenében.

SS TISZT Nem így beszéltünk mi erről.

ZOLLER De valahogy mégis így gondolták.

SS TISZT Mikor a frontról végre hazaértem, mindenkinek elmondtam, hogy megismertem

önt.

ZOLLER Na, azért tán mégsem *mindenkinek*.

SS TISZT Igaza van. *Sokaknak*.

ZOLLER Azok meg buzdították, hogy keressen meg.

SS TISZT Ha ilyen világosan megmutatkozott önnek Jézus, ha ilyen alaposan ismeri szavait, emlékszik arra is, mire figyelmeztetett. Se *rabbiknak* se *atyáknak* ne neveztesse magatokat.

ZOLLER Rabbinak már nem fogom. Sőt, atyának sem.

SS TISZT Jézus a testvériség hirdetője. Elvet minden földi hierarchiát.

ZOLLER Legalábbis az üdvösség szempontjából.

SS TISZT Ön most a rabbik után szabad akaratából választja az atyák világát. A tekintély római aklát.

ZOLLER Jól hallom? Szabad akaratról prédikál?

SS TISZT Mi mindenben segítünk Önnek. Nem tud olyat kérni, amit ne tennénk meg erőnk szerint... De segítsen ön is nekünk.

ZOLLER Miben?

SS TISZT Folytassa a művét.

ZOLLER Holnap épp azt teszem.

SS TISZT A könyvét. A gondolatfolyamát. Ami az egyház megújítását szolgálhatja.

ZOLLER Melyik egyházét?

SS TISZT Voltaképp mindegyikét. A reformáció nagy hatással volt a katolikusokra is.

Rákényszerítette őket is a megújulásra. Luther és Kálvin után *ott sem* maradhatott semmi a régiiben.

ZOLLER Nos, lássa, én éppen ehhez a megújult katolikus egyházhoz csatlakozom.

SS TISZT De a pápai primátus, ez a középkori csökevény...

ZOLLER Már a késő ókorban körvonalazódtak az alapjai.

SS TISZT Még rosszabb.

ZOLLER Mi rossz magának az ókorban? Ott vannak prófétáink, a korai egyházatyák, hogy magáról Jézusról ne is beszéljek. Nem! Nem korokról van itt szó. Nem azok a fontosak, hanem a kinyilatkoztatás. És a valódi folytonosság.

SS TISZT És a megújulás, a visszatérés a régi gyökökhez. Amiben nyoma sem volt még a hierarchiának.

ZOLLER Na és mit írjak abba az új könyvbe? Csak nem propagandát a pápai primátus ellen?

SS TISZT Csak amit helyesnek gondol.

ZOLLER De ön úgy véli, akkor gondolkodom helyesen, ha a pápa ellen vagyok.

SS TISZT Kifogatja a szavaimat.

ZOLLER Inkább visszaadom nekik eredeti értelmüket.

SS TISZT De miért ragaszkodik épp a katolicizmushoz?

ZOLLER Mert Jézus *azt* hagyta örökül. Az ő személye, ami számomra összeköti az ó- és újszövetséget. És az ő személye azért hitelesíti számomra az újat, mert be kellett látnom istenségét. Amíg csak tiszteltem, mint magasztos alakot, míg csak töprengtem mondásain, eszembe nem jutott a keresztség. Csak mert istennek tudom, tartozom őhöz.

SS TISZT De..

ZOLLER Meg aztán, nekünk, zsidóknak fontos a közösség és a folytonosság. A katolikus egyházat, mint közösséget maga Jézus hívta létre. De ki hívta létre a protestáns közösségeket? Csak nem őket is egy valóságos isten? Kálvin ráadásul még csak pap sem volt.

SS TISZT Ezek csak kifogások.

ZOLLER De vallja be, hogy egész jók.

SS TISZT Igaz, hogy az Eugenio nevet veszi fel a keresztségben?

ZOLLER Igen, és nyilván tudja, hogy XII. Pius iránti tiszteletből. Eugenio Pacelli a legtöbbet tette értünk. De mivel a világ lelkiismerete rossz, bűnbakot fognak belőle még csinálni. Ezt

elhiheti egy igazi vészmadárnak.

SS TISZT De legalább ne a pápa után választana nevet!

ZOLLER Ne legyen ilyen kicsinyes. De azt talán belátja, miért nem a XII. századi osnabrücki püspököt választom védőszentemül. Szent Adolfról most más is eszünkbe jut, mint a nagy hitvalló.

SS TISZT Még keresni fogjuk.

ZOLLER Holnap minden beteljesedik a számomra. S azután, én csak egy pápista leszek önöknek.

SS TISZT Lehet, hogy még az sem lesz a végállomás.

ZOLLER Úton vagyunk, de az én vándorlásom holnap véget ér.

SS TISZT Vagy egy új kezdődik.

ZOLLER Valóban, de már csak odaát fog folytatódni.

SS TISZT Semmit sem lehet előre tudni.

ZOLLER Érezni azonban annál többet.

SS TISZT Bálványimádók közé keveredik.

ZOLLER Ezt bízva rám. Ha valaki ezt elfogulatlanul meg tudja ítélni, az én vagyok.

Különben is a katolikusok bőkezűbbek a szentségekkel. Lehet, hogy én most ezt kívánom. Ha óvatoskodni akartam volna a szentségekkel, maradhatnék rabbi is.

SS TISZT Hallani fog még felőlünk.

ZOLLER Abban biztos vagyok. Magam azonban nem szeretnék túl sok hírt adni magamról.

Csendben kívánok élni. Visszavonultan.

SS TISZT Ez sehogy sem fog sikerülni önnek.

ZOLLER Azért majd megpróbálom.

SS TISZT Ég áldja! (el)

ZOLLER Az Örökkévaló legyen önnel.

ZOLLER Emma!

EMMA (be) Ránézni se bírtam.

ZOLLER Kellemetlen alak, az egyszer biztos.

EMMA Kísértésben voltam, hogy megkérdezzem: miért is jött újra? Esetleg legutóbb itt felejtette a revolverét?

ZOLLER Jól tetted, hogy hallgattál.

EMMA Mit akart?

ZOLLER Nem hallgatóztál? Rád sem ismerek.

EMMA Nem volt hozzá gusztusom. Csak a mély undor és a félelem tört rám megint.

ZOLLER Ne legyek pápista, azt akarta. Eredjek hozzájuk, és firkáljak össze mindent a pápaság ellen. Ez volt a kívánsága.

EMMA Szemérmertlenség.

ZOLLER Rosszabb. Vakbuzgalom. Mert komolyan mondta, láttam a szemében. Aki szentelen, amit mond, legalább maga se gondolja komolyan. Ez meg...

EMMA Kidobtad.

ZOLLER Ki.

EMMA De nem elég hamar.

ZOLLER Hadd beszéljenek! Mindenki, bármit. Amit csak akar. Mindent meghallgatok. Már udvariasságból is.

EMMA Azért annak is van határa.

ZOLLER Pont azért udvariasság, hogy ne legyen. Meg aztán, megértem én őket. Túlontúl érdekes vagyok most. Mindenki igyekszik az ügyemről egy bőrt a maga számára lenyúzni. És ezt el kell viselnem. Ez is a keresztem része már.

EMMA Ez a mi saját ügyünk. Mások mit akarnak ezzel?

ZOLLER Nincs nekem bajom a protestánsokkal, és senkivel. Talán ezeknek sem lesz egymással egykor. Katolikus, protestáns, zsidó. Megbékélés kellene végre már. Hát nem volt elég, ami az elmúlt években történt? Papot és rabbit ugyanabba a vagonba zártak. És a végállomás is ugyanaz volt.

EMMA Fabio, mit akar tőled? A felesége szólt, hogy a férje esetleg ma feljön. Giuditta úgy nézett rám a piacon, mint egy leprásra.

ZOLLER Aztán mégis megszólított.

EMMA Én mentem oda hozzá.

ZOLLER De szóba állt veled.

EMMA Persze hát. A legjobb barátnők voltunk évekig. Sírt is. Félrevont, hogy ne lássa senki, aztán átölelt. Azt hittem megszakad a szívem.

ZOLLER Nem mondta, miért jön Fabio?

EMMA Csak azt, hogy jön, de hogy miért, gondoltam, tudod.

ZOLLER Csak sejtem. Egy utolsó beszélgetésre. Mielőtt számára meghalok.

EMMA Meghalsz?

ZOLLER És te is. Mirjam is. Mind a hárman.

EMMA Én ezt nem fogom kibírni.

ZOLLER Én is csak nehezen. Ez a közösség lett az otthonom. A gyanakvásból és a tiszteletből lassan barátságok szövődtek. Már lassan én is rómaivá váltam közöttük...

EMMA És a pap, Dezza, mit akar?

ZOLLER Szerintem majdnem azt, mint Fabio.

EMMA Lebeszélni a megkeresztelkedésről?

ZOLLER Paolo tudja, mit jelent mindez nekünk. Mint pap nem beszélhet le, de mint barát, türelemre inthet.

EMMA Mi lesz velünk?

ZOLLER Negyvenháromban is ezt kérdeztük. És látod az Örökkévaló megsegített.

EMMA De akkor a németekkel álltunk szemben. Most a barátainkkal.

ZOLLER Az Úrnak ez egyre megy. „Perelj Uram perlóimmal, Harcolj én ellenségimmel...”

EMMA „Te pajzsodat ragadd elő, Én segedelmemre állj elő.”

ZOLLER Látod, Dávid zsoltára most is szól hozzánk.

EMMA De fog-e még valaha?

(csöngetnek)

ZOLLER Remélem, ez Fabio. Jobb túlesni rajta.

EMMA Rég láttam őt is. (el)

FABIO (be) Remélem már kigyógyultál a bajodból!

ZOLLER Ha a meghűlésemre célzol, nos, abból lábadozom.

FABIO Ne marhászkodj! Tudod, miről beszélek.

ZOLLER A holnapi programomra célzol?

FABIO Arra. De csinálok én neked jobbat, csak gyere velem. El innen Rómából! Kimegyünk Fiumicinóba. Kocsit is szereztem. Remek halakat fogunk enni, és tán még be is rúgunk.

ZOLLER FABIO, te igaz barát vagy.

FABIO Te meg hülye. Mert túl feszítetted a húrt. Jó, belátom, remek vicc volt ez mostanáig, de fejezd be végre.

ZOLLER Komolyabb dolog ez annál.

FABIO Ettől féltem. Az már baj. Nagy baj.

ZOLLER Kinek?

FABIO Nekünk is, neked is. Mindenkinek.

ZOLLER Csak a katolikusoknak nem.

FABIO Nekik most kapóra jössz.

ZOLLER A legkevesebbet ők beszélnek rólam.
FABIO Még szép. Micsoda trófea!
ZOLLER Annak látszom?
FABIO Annak édes barátom. De ebből nem esznek. Majd ha a te pápád kéri a felvételét a hitközségben, akkor esetleg kaphatnak egy rabbit.
ZOLLER Miféle üzletről beszélsz te?
FABIO Rossz üzletről. Ehhez neked sosem volt érzéked. Szégyent hozol ránk.
ZOLLER Fabio, nyugodj meg.
FABIO A legnyugodtabb viszonylag én vagyok. Mert tudom, hogy a humorérzékeddel nincs baj. De a közösségben mindenki fel van háborodva. Tombolnak.
ZOLLER Majd megnyugszanak.
FABIO Ha a gyászszertartást érted bemutatták, s elmondták az engesztelő imádságokat, akkor talán.
ZOLLER Hát tegyék.
FABIO Sokat tudunk neked még kínálni. Nem is kérek én mást, csak azt, hogy halasszad el a dolgot.
ZOLLER Már eleget halogattam.
FABIO Te nem tehetsz már azt, amit akarsz.
ZOLLER Miért nem? Mert a főrabbitok vagyok? Már nem vagyok. Minden tisztségemről lemondtam.
FABIO De az voltál. És aki egyszer az volt...
ZOLLER Azt le is válthatják. Meg is tettétek. Miután a mentésben, amit tudtam...
FABIO De újra megválasztottunk, ezt se felejtsetd!
ZOLLER Mert nem találtak olyat, aki tiszta lelkiismerettel...
FABIO Tiszta lelkiismeret? Ugyan. Miről beszélsz? Zavaros idők voltak azok. És most sem értek véget egészen.
ZOLLER Már megint nem vagyok a rabbitok.
FABIO Éhen fogtok veszni.
ZOLLER Meglehet.
FABIO Mit kínáltak neked?
ZOLLER Konkrétan semmit, de mondták, hogy mindent megadnak, ha könyvet írok a pápai primátus *ellen*.
FABIO Látom a humorod a régi.
ZOLLER Pedig így volt. Tán negyed órája sincs.
FABIO Nem értem.
ZOLLER Na, jó, hát nem a *katolikusok* kértek erre.
FABIO Hát ki?
ZOLLER Egy olyan SS tiszt-féle, de már civilben volt.
FABIO Az az alak volt?
ZOLLER Jámbor teológus ő. Meg filozófia- és történelemtanár.
FABIO Én még többet tudnék felajánlani, és nem is kérek mást...
ZOLLER Rendes fiú vagy te, Fabio.
FABIO Nem szoktam könyörögni, de most megteszem. Annak ellenére, hogy sokáig ki nem állhatalak.
ZOLLER Ne könyörögj. Nem áll jól neked. Egy büszke római akkor sem könyörög, ha zsidó.
FABIO Zoller, ne marhászkodj!
ZOLLER Eszemben sincs.
FABIO Nem is gondolkodtál azon, milyen példát mutatsz? Mert ez itt a lényeg! Te nem *te* vagy! Hányszor mondjam már?! Olyan ez, mintha a római zsidóság...
ZOLLER Ami mint tudjuk *előbbre való* minden másnál...

FABIO Mintha mi mind roskadnánk le a kereszt előtt.
ZOLLER Nem. Nem gondoltam erre. Azaz félttem tőle, esetleg így értelmezhetik. De reméltem, nem ti lesztek azok.
FABIO Ezt mindenki így látja. Ezt nem lehet másképp látni.
ZOLLER A holnapi *az én* keresztiségem. Senki másé.
FABIO Ha ez ilyen egyszerű volna.
ZOLLER Nem én vagyok az első zsidó, aki... Vagy inkább gondolj Henri Bergsonra, gondolj Karl Löwithre.
FABIO Én úgy tudom, hogy nevezett urak sohasem voltak Róma rabbijai.
ZOLLER Szerinted kinek ártok én azzal a holnapi nappal?
FABIO Azzal senkinek, csak amit *csinálsz* azalatt...
ZOLLER Kinek és hogyan?
FABIO Nem igaz, hogy nem érted! Elhagysz minket és ez szimbolikus...
ZOLLER Amikor kellett, veletek voltam. A legnagyobb vész idején. Akkor aljasság lett volna bármit lépnem, ami eltávolít titeket tőlem.
FABIO Te távolodsz, te hagyod el...
ZOLLER Semmit sem hagyok el. Csak beteljesítem azt, ami számomra... Érted ? A számomra...
FABIO Nem rendes zsidó beszéd ez. Mi mindig a *közösségben* gondolkodunk. Az az első.
ZOLLER Azért hallottam én külön alkukról is.
FABIO Feddésben is részesültek. De *köztünk* maradtak.
ZOLLER Érdekes volt hallani azt az SS tisztet úgy két éve tán. *Krisztusnak* mondta mindig a Jézus nevét.
FABIO Mít akarsz ezzel?
ZOLLER Mondtam neki, csak nem azért, hogy Jézus zsidóságát magától eltávolítsa.
FABIO Mi közöm nekem ehhez?
ZOLLER Semmi, semmi, csak hány nép örülne, ha köztük támadt volna az üdvösség?
FABIO Jaj de áhítatos vagy máris. Ezt talán majd holnaptól.
ZOLLER De azt értsd meg, nem adom én fel még csak a zsidóságomat sem.
FABIO Teljesen mindegy, hogy te mit gondolsz. Bizonyos helyzetekben csak a látszat számít. Mert lehet, hogy te megtalálni véled az üdvösségedet, de mi, akik itt maradunk, csak azt kapjuk, hogy *ezek még a rabbijuknak se kellenek!*
ZOLLER Minden csoda három napig tart. Elmúlik a fölhajtás, és végül minden a rendes kerékvágásba tér.
FABIO Nem hiszem. Mert ez botrány! A botrány pedig botrány marad örökre.
ZOLLER Nem az. Csak a személyes ügyem.
FABIO Nem lehet az, aminek annyian örülnek. Sátoros ünnepet épp hogy nem rendeznek. És mindezt a gyilkosságok után. Te vagy nekik az ünnep, nekünk pedig a kegyelemdőfés.
ZOLLER Igyekeztem csendben visszahúzódni.
FABIO Te azt már nem tudsz soha.
ZOLLER Érdekes, valami hasonlót mondott, az előző vendégem is.
FABIO Hiába bősztítesz. Én már leszámoltam veled.
ZOLLER De én még mindig a testvéremnek tartalak.
FABIO Látod, ezt megbocsátom neked. De ez az utolsó.
ZOLLER Ne gondolj rám rossz szívvvel.
FABIO Nem fogok. Mert *sehogy sem* fogok. Te holnaptól meghalsz.
ZOLLER Vagy új életre kelek.
FABIO Hókuszpókusz.
ZOLLER Nevezted, ahogy akarod.
FABIO Most már semminek.

ZOLLER A barátom voltál.

FABIO *Ma még* az vagyok. (átöleli Zollert és némán távozik)

EMMA (be) Tőlem el sem köszönt. Csak biccentett egyet.

ZOLLER Így köszönt el.

EMMA Most láttam utoljára.

ZOLLER Talán.

EMMA Azt hiszem, tudom, hogy kellett volna mindennek lennie.

ZOLLER Jó neked!

EMMA El kellett volna innen mennünk végleg. Akkor nem fájna úgy a szakítás mindenkivel. Akkor természetes volna, hogy hiányoznak. Ha még véletlenül sem találkozhatunk. De így...

ZOLLER Mi lett volna akkor? Menekülés. Egy újabb.

EMMA Az utolsó.

ZOLLER És nagy titokban keresztelkedni meg.

EMMA Valahogy úgy.

ZOLLER Én vállalom a döntésemet. Mindenki előtt. Nem kérkedek veled, de el sem titkolom.

EMMA Pedig tán jobb lett volna...

ZOLLER Itt volt az a német fickó. Első megkísérettés.

EMMA, FABIO is itt volt.

ZOLLER Az a második. De attól félek, téled kell hallanom a harmadikat.

EMMA Hallgatok.

ZOLLER Pedig csak mondd nyugodtan. Én már eldöntöttem mindent.

EMMA Akkor meg minek?

ZOLLER Csak hogy tudjam, mi bánt. Mert engem legjobban az bánt, hogy téged szenvedni látlak.

EMMA Csak fáj, hogy...

ZOLLER Nekem is. Nem volnék ember, ha nem fájna. De amit láttam, amit tudok, hogy Jézus...

EMMA Tudni vélsz.

ZOLLER Te nem tudod?

EMMA Én hiszem.

ZOLLER Én is inkább. De akár tudom, akár hiszem, a lényeg ugyanaz: nem térhetek ki előle. Válaszolnom kell rá. Akár jól, akár rosszul, de válaszolnom kell. Az egyetlen, amit nem tehetek, hogy kitérek.

EMMA De miért kell ennek így...

ZOLLER Bárhová megyünk, előbb utóbb megtudják, ki vagyok. Miféle vállalás az, amit elrejtene? Mintha szégyenkezni kellene miatta. Akkor inkább ne vállaljak semmit. Mert az csak hitványság. Ám, ha titokban fogadom el, amit kapok, el is árurom az ajándékozót.

EMMA Értem én, értem én. Asszony vagyok csak. Akinek a *béke* mindennél fontosabb.

ZOLLER Isten békéje nekem is fontos. De ha meg kell tagadnom bármit, amit hiszek, nem béke az, amit *azzal* elérek.

EMMA Férfi gőg. Mondaná Rafaella. De értem én, miről beszélsz. Hisz érzem én is, ha feszít a hazugság, csak könnyebben viselem.

ZOLLER Jól mondd. Mert, hogy mi az igazság, azt nem tudhatjuk meg soha. De hogy mi a hazugság, azt minden porcikánk jelzi.

(csöngetnek)

EMMA Ez Dezza lesz. (el)

ZOLLER Akár két éve. Mind eljöttek ismét.

DEZZA (be) Üdvözlöm, Professore.

ZOLLER Jó napot. Köszönöm, hogy eljött.
DEZZA Köszöni, de mindent elkövetett, hogy távol tartson.
ZOLLER Nem szerettem volna zavarba hozni, a helyzetemmel. Tudom, hogy a barátom.
DEZZA Soha nem néztem a helyzetét. Mindig ember volt, és úgy is viselkedett.
ZOLLER Megpróbáltam.
DEZZA Nem terhelte gondját senkire.
ZOLLER Most sem fogom.
DEZZA Segíteni sem próbálok önnek.
ZOLLER És ezzel segít a legtöbbet.
DEZZA Tudom, hogy megérett a döntés, tudom, hogy rég megérett már, de...
ZOLLER Akkor erről ne is beszéljünk. Talán múltból. Arról esetleg.
DEZZA Mert abban rejlik a holnapi nap.
ZOLLER És a holnap pedig a múltban.
DEZZA Mindig érdekelt, amikor '38-ban megjelent a könyve...
ZOLLER Hittem-e Jézusban, mikor írtam?
DEZZA Mint istent, elfogadta-e?
ZOLLER Nem válasz rá a könyvem?
DEZZA De mégis, hogyan...
ZOLLER Még régebbi dolgok ezek.
DEZZA Egyszer beszélt nekem egy feszületről, a barátja lakásán.
ZOLLER Stasek, meg az anyja. Jók voltak. Önzetlenek. Nekem azt tanították a rabbik, Jézus káromolta az Urat, s ami történt, büntetés volt.
DEZZA Elfogadta?
ZOLLER El. De soha nem értettem, olyan jó emberek, mint a barátomé, hogyan imádkozhatnak egy gonosztevőt. S ha ő nagyobb náluk, ők pedig jók, milyen jó lehetett Jézus? Pedig bűnös, így véltem tudni. És ha ma úgy döntenék, hogy éjjel elutazom...
DEZZA Tessék?
ZOLLER Ha mindent hátra hagynék. Rómát, a barátokat, az ismerősöket...
DEZZA Hova menne?
ZOLLER Csak Emmával és Mirjammal.
DEZZA De hová?
ZOLLER Az mindegy. Oda, ahol nem ismer senki. Ahol csak egy vagyok a sok közül.
DEZZA Mit remélne ettől?
ZOLLER Nem remélnék semmit. De attól még megtehetem.
DEZZA Nem értem, amit mond.
ZOLLER Én se teljesen.
DEZZA Sokszor gondoltam arra, hogy egyszer elvesztjük egymást. Arra is, hogy esetleg *így*.
ZOLLER Én csak most. Igen, ma. De csak feltételesen.
DEZZA Mihez kezdene?
ZOLLER Amihez itt. Semmihez. Kívül mindenben. De Emma és Mirjam nem szenvedne. Fájna nekik az elszakadás, de elmúlna egyszer. Nem emlékeztetné őket minden egyes nap arra, hogy honnan, kiktől kellett búcsúzniuk.
DEZZA Megkeresztelkedne akkor? Ott, ahol senki nem ismeri?
ZOLLER Hisz épp ez az! Nem. Azt hiszem nem. Érdemtelenne válnék rá, úgy gondolom. Méltatlan a büntelen szenvedőhöz. Örökre. Ha ma elutaznék.
DEZZA Nem hibáztatnám. Megérteném önt. Nálam senki jobban el nem fogadná a döntését.
ZOLLER Igen, tudom. A zsinagógában sem kellene gyásznapot tartani. Az örömnappal tényleg elmaradna, de gyászolniuk sem volna kit. Csöndben múltuk el számukra, mint az anyám.
DEZZA Az anyja, tudom, mélyen hitt az Úrban.
ZOLLER Stasek anyjáról mindig ő jutott eszembe. Jámbor volt mind a kettő. Mások, de

mégis ugyanolyanok. Gyermeküknek éltek észrevétlenül. Amikor hagytuk persze. Mert lett olykor nagy ordítózás, mikor a leckét nem csináltuk.

DEZZA Vagy verekedtek épp.

ZOLLER Az is volt. De anyám, azt hiszem, megértené a döntésemet.

DEZZA Melyiket?

ZOLLER Mind a kettőt. A keresztséget éppúgy, mint a menekülést.

DEZZA Ezért anyák ők. És bár az anyja nem vagyok, megértem én is, bárhogya is dönt.

ZOLLER Már döntöttem.

DEZZA És mi volna az?

ZOLLER Beszéltünk róla eleget.

DEZZA Én holnap a templomban mindenképp ott leszek.

ZOLLER Nem fog csodálkozni, bármi is történik.

DEZZA Amit ön eddig is tett, az a csodálatra méltó.

ZOLLER És amit ön azokban az időkben.

DEZZA A Szentatya érdeklődött ön felől.

ZOLLER Őt egyszer még újra felkeresném.

DEZZA Önnel bármikor szívesen találkozik. A barátja.

ZOLLER A hitemet ő is erősítette.

DEZZA Meg az a jelenés.

ZOLLER „Követni fogsz.” Ezt mondta. De azt nem, hogy mikor.

DEZZA De Ő mégis tudja jól.

ZOLLER Remélem én is megtudom idejében.

DEZZA Én maga mellett vagyok, bárhogya is cselekszik.

ZOLLER Helyt kell állni.

DEZZA Azt tette mindig. És bárhogya dönt, most is azt teszi majd.

ZOLLER Köszönöm, Paolo.

DEZZA Ne köszönje, Professore. Köszönni valóm itt nekem van.

ZOLLER Talán mindkettőnknek, vagy senkinek.

DEZZA De ha úgy határozná...

ZOLLER Már döntöttem. Vagy sokkal inkább *elfogadtam* az elkerülhetetlent.

DEZZA Akárhogya is, ön célba ért.

ZOLLER Cél? Most még csak látom.

DEZZA El is fogja érni.

ZOLLER Rám fér a biztatás.

DEZZA Akkor hát, útra fel! Shalom. (indul)

ZOLLER Dicsértessék a Jézus Krisztus.

DEZZA (visszafordul) Mindörökké. (el)

ZOLLER (maga elé) Ámen.

EMMA (be, csodálkozva) Megáldott!

ZOLLER Jó pap ez. Tudja, mit kell tennie.

EMMA Jó rabbi voltál te is.

ZOLLER De meghalok a számukra.

EMMA Az Úrban halunk meg, az Úréi vagyunk.

ZOLLER S talán ott új életet találunk.

EMMA De el *nem* utazunk.

ZOLLER Miről beszélsz?

EMMA Most hallgatóztam. Ez érdekelt.

ZOLLER Akkor mindent tudsz.

EMMA De nem értek semmit. Azért szenvedtünk annyit, azért fogadtuk el a gyanakvást, majd

a megvetést, hogy most megfutamodjunk? Nem hiszem, hogy *te* ezt akarod.
ZOLLER Ha hallottad, amit mondtam, tudod, mit akarok.
EMMA Csak jól értettem-e?
ZOLLER Minden bizonnyal.
EMMA Ne hagyj kétségek között. Mi lesz velünk?
ZOLLER (legyint) Az szinte mindegy. Az üdvösség számít, és a méltó élet. Hol lakunk, mi lesz az ételünk...?
EMMA Tudom, a lelked békéje számít. És a miénk.
ZOLLER Igen, az üdvösség. És a béke... (hirtelen) De élhetnék-e békében magammal, ha megfutamodok? És jogom van-e visszautasítani a meghívást? Jogom van-e pusztán félelemből, meghunyászkodásból?
EMMA Erre csak egy felelet lehet. De el kell szenvednünk a megvetést.
ZOLLER Ez az én keresztem.
EMMA A vádakat, hogy rossz példát mutatsz.
ZOLLER Ez az *én* üdvösségem!
EMMA Béke. Az kéne végre már.
ZOLLER Könnyen megtudod, mikor jön el.
EMMA Hogyan?
ZOLLER Ha majd nem leszek sem botránykő, sem alkalom a kaján ünneplésre, *abból* tudhatod, hogy itt van már.

Vége